

**DZIECKO/UCZEŃ
EDUKACJA ARTYSTYCZNA
TERAPIA**

**REDAKCJA
LIDIA KATARYŃCZUK-MANIA**

RECENZJA
dr hab. Maciej Kołodziejski, prof. AH

REDAKCJA NAUKOWA
Lidia Kataryńczuk-Mania

REDAKCJA
Małgorzata Kuncewicz

KOREKTA
Małgorzata Kuncewicz

PROJEKT OKŁADKI
Maciej Mania

Publikację dofinansowano ze środków
Uniwersytetu Zielonogórskiego
i Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kameralistów

ISBN 978-83-944467-1-0

© Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów

Druk i oprawa: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego
65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50

Spis treści

Wstęp Preface.....	7
-----------------------	---

EDUKACJA ARTYSTYCZNA W PERSPEKTYWIE PSYCHOLOGICZNO-EDUKACYJNEJ - wybrane konteksty

Ewa Klimas-Kuchtowa

Znaczenie okresu prenatalnego dla kształtowania się doświadczenia indywidualnego człowieka The role of prenatal period for individual experience.....	15
--	----

Ewa Pasterniak-Kobyłecka

Synergia edukacji artystycznej i rozwoju inteligencji emocjonalnej ucznia. Zarys problemu The synergy of artistic education and the development of emotional intelligence of a student. Outline of the problem.....	27
--	----

Bogumiła Walak

Rola ilustracji w literaturze dziecięcej i jej psychologiczne uwarunkowania w rozwoju dziecka The role of illustration in children's literature and its psychological conditions in child development.....	43
---	----

Anita Famuła-Jurczak

Rozwijanie osobowości dziecka w ramach aktywności twórczej Personality development of the child in the creative activity.....	61
--	----

Marzenna Magda-Adamowicz

Od cudownego dziecka do mistrzostwa, czyli o znaczeniu interakcji wieloczynnikowej twórczości Wolfganga Amadeusza Mozarta From a child prodigy to the championship, that is about meaning of multifactorial interaction in the artistic work Wolfgang Amadeusz Mozart.....	77
--	----

Ewa Kumik

Rodzina ważnym środowiskiem w rozwoju muzycznym dziecka Family as an important environment in musical development of a child.....	97
--	----

Katarzyna Kochan

Aktywność czytelnicza w edukacji wczesnoszkolnej The activity of reading in early education	111
--	-----

Ewa Nowicka

Edukacja medialna ucznia w szkole podstawowej Media education in the elementary school.....	133
--	-----

AKTYWNOŚĆ ARTYSTYCZNA DZIECI I NAUCZYCIELI

- animacje artystyczne, warsztaty zajęć, innowacje, współpraca, projekty

Lucyna Matuszak

Kompetencje nauczycieli w zakresie edukacji muzycznej uczących w klasach I-III w szkole ogólnodostępnej
The skills of teachers in the field of music education students in classes I-III in mainstream school..... 149

Lidia Katarzyńczuk-Mania, Adrianna Cieślak

Muzyka w edukacji wczesnoszkolnej (rekonensans badawczy nauczycieli)
Music in Early Childhood Education (research reconnaissance of teachers)..... 169

Grażyna Ćwiklińska, Artanas Valantinas, Agata Kataroniene

Negative perception of teacher's work as obstruction of school-parent non-conflict cooperation
Negative perception of teacher's work as obstruction of school-parent non-conflict cooperation
Negatywna percepcja pracy nauczyciela jako przeszkoda bezkonfliktowej współpracy pomiędzy szkołą a rodzicem..... 189

Renata Rudienė, Vida Volkovickienė, Tomas Butvilas

Dignity through creativity in early child's education: the kindergarten „Lazdynėlis” case
Godność poprzez twórczość we wczesnej edukacji dziecka: na przykładzie przedszkola „Lazdynėlis”..... 213

Małgorzata Prokosz

O uniwersalności zajęć teatralnych w pracy z dziećmi i młodzieżą
On universality of theatre classes in working with children and teenagers..... 229

Małgorzata Kupaj, Paulina Rębisz

Program z zakresu wychowania plastycznego
„Przedszkolak – artysta”
Innowacja pedagogiczna „Cztery pory roku z teatrem w przedszkolu”
The curriculum in the field of Art Education
Kindergarten – an artist
Pedagogical innovation „Four Seasons with the theatre in a kindergarten”..... 253

Emilia Kuligowska

Integracja treści literackich z różnymi metodami pracy z dziećmi przedszkolnymi. Tydzień z Koziołkiem Matołkiem
Integration of literary content with various methods of working with preschool children. A week with Koziołek Matołek..... 273

EDUKACJA ARTYSTYCZNA I JEJ WYMIAR TERAPEUTYCZNY

Tatiana Maciejewska, Teresa Samulczyk

Dziecko – Nauczyciel – Arteterapia
Child – Teacher – Art therapy..... 295

Elżbieta Zięta

Muzykoterapia w pracy z dzieckiem ze spektrum autyzmu
Music therapy with an autistic child..... 309

Krzysztof Zajdel

Znaczenie bajkoterapii dla małego dziecka
The importance of fairy tale therapy for a small child..... 325

Mirosława Gawryłkiewicz

Edukacja muzyczna a kształtowanie prozdrowotnych postaw dziecka
Music education and the development of healthy attitudes of the child..... 339

Iwona Barnach

Różne konteksty odmienności kobiet niepełnosprawnych w twórczości plastycznej i percepcji dziecka
Various contexts of distinctness of women with disabilities in creativity and perception of a child in early school age..... 359

Krzysztof Zajdel*
Zielona Góra

Znaczenie bajkoterapii dla małego dziecka

The importance of fairy tale therapy for a small child

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym jest bardzo intensywny oraz niezmiernie ważny dla życia jednostki oraz kształtowania się w przyszłości osobowości człowieka. Dziecko do okresu średniego dzieciństwa zostaje przygotowywane przez okres dzieciństwa wczesnego, kiedy to nabywa podstawy rozwoju motorycznego oraz sensorycznego, przez co jest w stanie porozumieć się z otaczającymi go osobami. Dziecko posiada również zasób podstawowych słów, poprzez które potrafi porozumieć się ze swoimi rodzicami oraz innymi dorosłymi. Charakteryzując dokładnie rozwój emocjonalny, np. trzylatka, warto zaznaczyć, że emocje rządzą dzieckiem w tym okresie, mimo tego, że potrafi je poprawnie rozpoznać oraz nazwać (płacz, smutek, tęsknota, miłość). Jest bardzo wrażliwe, demonstruje wahania uczuć, ale tak naprawdę dąży do samodzielności. Często u trzylatków obserwujemy lęki, wybuchy złości, dlatego też potrzebują one dużo uwagi ze strony tak rodziców, jak i nauczyciela¹.

Dzieci w średnim dzieciństwie, czyli w wieku przedszkolnym, nabywają umiejętności zaradczych, dzięki którym potrafią manipulować innymi poprzez swoje emocje co sprawia, że mają bardzo dobre kontakty z dorosłymi.

* dr, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii, Zakład Pedagogiki Opiekuńczej i Rodziny

¹ A. Birch, T. Malim, *Psychologia rozwojowa w zarysie. Od niemowlęctwa do dorosłości*, Warszawa: PWN 2001, s. 112-113.

Przedstawione pokrótce fazy rozwojowe dziecka przedszkolnego wskazują na bardzo dynamiczny proces wzrostu zarówno psychicznego jak i fizycznego. Wielu rodziców ma kłopot: „okleżnąć” swoją pociechę, czym zainteresować, które zabawy są najważniejsze, itd. Dostrzegają też potrzebę rozwoju emocjonalnego swojego potomstwa, stąd sięganie po książki, bajkę, Ten element, profesjonalnej już, pracy występuje również w instytucji, np. przedszkolu, czy szkole. Rodzicowi słowo terapia generalnie kojarzy się z jakimiś działaniami „pomagającymi” w czymś. Nie ma najczęściej innej świadomości, dotyczącej tego zagadnienia.

Przechodząc do wyjaśniania pojęć. Bajkoterapia jest to – najprościej rzecz ujmując – terapia poprzez bajkę. Bajka towarzyszy nam od wczesnego dzieciństwa. Aby ją scharakteryzować należy podkreślić, że jest to krótki utwór literacki pisany wierszem lub prozą, której bohaterami mogą być ludzie a także zwierzęta, które utożsamiają się z postaciami ludzkimi bądź rośliny. Bajka zawiera morał, który znajduje się na jej końcu lub na początku. Wyróżniamy dwa typy bajek:

- narracyjną,
 - epigramatyczną.
- Dzieci uwielbiają świat bajek. Czasami zatracają się w ich świecie, utożsamiają z pozytywnymi bohaterami, momentami, nie odróżniając świata bajki od rzeczywistości. Bajka pozwala dziecku poznać życie codzienne, uczy je reakcji na pewne sytuacje, rozwija procesy poznawcze, wyobraźnię, mowę i myślenie².
- Zadania bajkoterapii są różne, natomiast książka jako przedmiot terapii spełnia poniżej wypisane funkcje:
- ukazuje, że nie tylko czytelnik ma problem,
 - pozwala na dostrzeżenie więcej niż jednego rozwiązania problemu,

² K. Steliga, *Bajkoterapia, czyli jak z Guzikiem tworzyć i wykorzystywać bajki i opowiadania w biblioterapii oraz rozwoju aktywności twórczej dziecka w wieku przedszkolnym*, Kraków: Impuls, 2008, s. 10-11.

- pomaga dostrzec wartości ludzkie,
 - zachęca do spojrzenia realistycznego na swoją sytuację³.
- Głównymi celami bajkoterapii jest:
- wyciszenie dziecka, osiągnięcie spokoju psychicznego,
 - obniżenie lęku,
 - obniżenie negatywnych emocji,
 - nabranie przez dziecko pewności siebie,
 - pomoc w radzeniu sobie z własnymi problemami,
 - pomoc w stanach emocjonalnych⁴.
- Bajka terapeutyczna jest jedną z form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, która również wspiera rozwój emocjonalny oraz poznawczy. Pomaga ona dziecku poradzić sobie z trudnymi emocjonalnie sytuacjami oraz zredukować negatywne napięcie emocjonalne⁵.

Bajka terapeutyczna kierowana jest do dzieci w wieku od 4 do 9 lat, co nie znaczy, że nie można jej wykorzystywać również do pracy z dziećmi młodszymi. Charakterystyczną jej cechą jest to, że bohater, który odgrywa w niej jakąś rolę, znajduje się często w trudnej sytuacji, z którą musi sobie poradzić. Przeżywa on różnego rodzaju emocje. Słuchając bajki dziecko nieświadomie przyswaja sobie historie przeżywane w bajce i przenosi je do świata rzeczywistego. Bajka pozwala dziecku zrozumieć sytuacje, które są dla niego trudne, emocje, z którymi nie potrafi sobie poradzić a także przyswoić sobie sytuacje, która jest dla niego zupełnie czymś nowym np. pójście do przedszkola.

- główny temat (sytuacja, która jest bliska dziecku),

³ W. Czernianin, *Teoretyczne podstawy biblioterapii*, Wrocław: Atut, 2008, s. 13.

⁴ Ibidem, s. 13-14.

⁵ Z. Kępińska, *Trendy uczenia się w XXI wieku*, Warszawa: Pracownia Informacji Pedagogicznej CODN 2007, s. 7.

- główny bohater (bohaterem może być dziecko lub zwierzętko, z którym mały czytelnik mógłby się utożsamić. Bohater ten radzi sobie z trudną sytuacją i przeżywanymi emocjami dzięki czemu bajka kończy się rozwiązaniem problemu i trudnej emocjonalnie sytuacji),
- inne postacie występujące w bajce (uczą zachowań w pewnych sytuacjach, pomagają głównemu bohaterowi w osiągnięciu celu, uczą myśleć pozytywnie, mieć odpowiednie nastawienie),
- to opowiadania to miejsce, w którym rozgrywa się bajka, najczęściej znane dziecku, np. przedszkole, szpital, dom rodzinny, miejsce związane z przeżywanymi emocjami. Miejsce to musi być tak przedstawione w bajce, by wywołało u dziecka pozytywne emocje, dobry nastrój⁶.

Opórcz bajki terapeutycznej funkcjonują także takie rodzaje bajek jak: psychoedukacyjna, psychoterapeutyczna oraz relaksacyjna.

Bajka relaksacyjna, jak sama już nazwa wskazuje, służy temu, by dziecko zrelaksowało się, wyluzowało, odprężyło. Aby u dziecka wystąpiło odprężenie najlepiej zaangażować do pracy jego wyobraźnię, która stworzy obraz czegoś przyjemnego i pozwoli mu zrelaksować się. Bajka relaksacyjna opiera się na wizualizacji, która wyzwala określony stan emocjonalny u dziecka. Bajka relaksacyjna powinna być krótka, zawierać najwyższej kilka wersów.

Bajka relaksacyjna, według Marii Molickiej, powinna posiadać takie podstawowe cechy jak:

- oparcie na wizualizacji pozytywnej w wyobraźni dziecka,
- miejsce akcji w bajce powinno toczyć się w miejscu, które jest dobrze znane dziecku, ponieważ wtedy czuje się ono bezpiecznie i spokojnie,

⁶ J. Wnęk, *O bajkoterapii*, „Problemy Opiekunco Wychowawcze”, 2004, nr 9, s. 57–58.

- wydarzenia, w których uczestniczy bohater toczą się spokojnie, akcja nie może być zbyt gwałtowna,
- bajka powinna być krótka, maksymalny czas trwania do 7 minut,
- w bajce powinno znajdować się wiele elementów, które odwołują się do jak największej ilości zmysłów,
- osoba czytająca bajkę powinna sama być odprężona, zaś miejsce powinno być wyciszone i mieć odpowiedni nastrój,
- bajka relaksacyjnej może towarzyszyć tło muzyczne, również o charakterze odprężającym

Bajka relaksacyjna jest idealna do czytania dziecku wieczorem tuż przed snem w celu rozluźnienia po pełnym przeżyciu, stresującym dla dziecka dniu. Może to być np. pierwszy dzień w przedszkolu bądź sprzeczka z przyjacielem⁷.

Bajka psychoedukacyjna ma na celu zmianę w zachowaniu dziecka w szerokim tego słowa znaczeniu. Zmiana ta obejmuje zarówno nauczenie dziecka radzenia sobie z ciężkimi sytuacjami życiowymi poprzez identyfikację z sytuacją głównego bohatera. Bajki psychoterapeutyczne kierowane są również, jak pozostate, do dzieci w wieku od 4–9 lat. Charakteryzują się długą treścią oraz fabułą, która jest mocno rozbudowana w porównaniu do bajki relaksacyjnej czy psychoedukacyjnej.

Bajka psychoterapeutyczna powinna spełniać konkretne cele:

- zredukować lęki u dziecka,
- dowartościować dziecko, które znajduje się w trudnej dla siebie sytuacji oraz podnieść jego samoocenę,
- okazać wsparcie dziecku z problemem poprzez akceptację oraz zbudowanie pozytywnych emocji, takich jakie posiadają bohaterzy bajkowych opowieści,

⁷ M. Molicka, *Bajkoterapia: O lękach dzieci i nowej metodzie terapii*, Poznań: Media Rodzina 2002, s. 45–46.

- przekazać wiedzę na temat lęków, sytuacji lub osób wywołujących je oraz ukazać dziecku możliwe sposoby radzenia sobie z nimi,
- skonkretyzować lęk, co polega na pokazaniu dziecku pewnej sytuacji lękowej oraz sytuacji, która umożliwiała dziecku wyeliminację własnego lęku a także rozwiązanie, które go zredukuje. Wszystkie wyżej wymienione rodzaje bajek charakteryzują wspólne cechy, takie jak: temat, główny bohater, to opowiadania, które jest zawsze pozytywne oraz wprowadzenie bohatera dodatkowego.

Obecnie telewizja jest podstawowym środkiem masowego przekazu. Dzieci są szczególnie podatne na jej wpływ. To właśnie w dzieciństwie kształtuje się charakter i osobowość. Powinien to być najpiękniejszy czas. Swobodna zabawa na świeżym powietrzu. Nauka prawideł moralnych przez obserwację. Poznawanie otaczającego świata, ale przede wszystkim doświadczanie pierwszych prawdziwych relacji międzyлюдzkich. Tego wszystkiego uczą rodzice, dziadkowie, później „obcy” w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Skąd jeszcze można czerpać wzorce? Z mediów. Niestety w naszych domach rozpoczynamy dzień programem porannym, a kończymy na nocnym kinie. Przedejtny dorosły widzi spędza przed telewizorem średnio 25 godzin tygodniowo, a dziecko? Ponad 50 godzin!⁸

Maria Żebrowska pisze, że wyobraźnia to możliwość tworzenia nowych wyobrażeń oraz zdolność do odtwarzania wcześniejszych spostrzeżeń⁹. Maluch dzięki niej może przypomnieć sobie obraz widzianej wcześniej rzeczy. Czasami obraz jest tak wyraźny, że dziecku wydaje się rzeczywistością.

Natomiast Maria Przetacznikowa określa wyobraźnię jako zdolność do tworzenia czegoś nowego w stosunku do uprzedniego

⁸ T. Kosińska, *Dziecko wobec mediów. Działania wychowawcze*. W: *Rodzina. Historia i współczesność. Studium monograficzne*. W. Korzeniowska (red.), Kraków: Impuls 2010, s. 303.

⁹ M. Żebrowska, *Psychologia rozwoju dziecka i młodzieży*, Warszawa: PWN 1982, s. 45.

doświadczenia¹⁰. Przedstawianie przedmiotów zgodnie z własnymi przekonaniami i wyobrażeniami twórczymi. Stawianie wydarzeń, zjawisk w nowym subiektywnym świetle.

Rozmowy z rodzicami, słuchanie bajek do poduszki, oglądanie telewizji, słuchanie radia, obserwacja przechodniów. Te codzienne czynności służą gromadzeniu materiału do wyobrażeń. Im więcej dziecko zaobserwowało, przeżyło, tym łatwiej u niego o tworzenie nowych obrazów.

Odniesienie do badań własnych

Aby zorientować się, w rozwiązywaniu jakich problemów dziecięcych (w przedszkolu) bajkoterapia jest wykorzystywana i czy przynosi to spodziewane efekty, na potrzeby tego artykułu, dzięki uprzejmości studentów prowadzących swoje obserwacje, udało się dokonać pewnych podsumowań. Zapytałem o znaczenie bajkoterapii i jej efektywność zarówno nauczycieli przedszkola (11 placówek, N=58), jak i rodziców (N=98). Jak zatem widzą skuteczność bajkoterapii badani respondenci?

Tabela 1. Znaczenie bajek w rozwiązywaniu problemów dziecka, dane procentowe

	Nauczyciele	Rodzice
Zdecydowanie zgadzam się	70	34
Raczej się zgadzam	30	27
Nie mam zdania	0	30
Raczej się nie zgadzam	0	9
Nie zgadzam się	0	0
Suma	100	

Odpowiedzi nauczycieli oraz rodziców nieznacznie różniły się między sobą, niemniej nauczyciele oraz rodzice zgadzają się z tym, że poprzez bajkę może działać wspomagająco przy rozwiązywaniu problemów jakie ma dziecko.

¹⁰ M. Przetacznikowa, Z. Włodarski, *Psychologia wychowawcza*, Warszawa: PWN 1986, s. 101.

Rodzice w 9 procentach wypowiedzieli swoje odmienne zdanie, ponieważ nie zgadzają się oni z tym twierdzeniem, że bajka jest w stanie pomóc dziecku w rozwiązaniu jego problemu. Może ona go jedynie nakierować na rozwiązanie. Reasumując: oba podmioty, to znaczy i rodzice i nauczyciele, dostrzegają wagę bajek czytanych dzieciom, przy czym taką opinię bardziej akcentują nauczyciele, co jest zrozumiałe, gdyż w trakcie nauki na studiach jakąś formę zajęć z bajkoterapii mieli w planach nauczania.

Kolejne pytanie, jakie zadano respondentom, dotyczyło kwestii wskazań, w jakich sytuacjach powinno się czytać bajki, czy można wymienić konkretne stany psychiczne u dzieci? Oto jak odpowiedzieli respondenci.

Tabela 2. Kryteria doboru osób, u których powinno się stosować metodę bajkoterapii, dane procentowe

	Nauczyciele	Rodzice
Wśród dzieci ze stanami lękowymi	36	32
Każde dziecko powinno brać udział w takich zajęciach	48	18
Wśród dzieci, które są agresywne	16	30
Dzieci niepełnosprawne	0	20
Inne (jakie?)	0	0
Suma	100	

Mozna zaobserwować, iż wiedza rodziców jest bardzo potoczna. Dla nich każde dodanie członu „terapia” kojarzy się z dysfunkcją u dziecka. Nauczyciele są bardziej stonowani w swoich sądach. Uważają, iż każde dziecko powinno brać udział w takich zajęciach, a nie tylko dzieci „z problemami”. Wiedza opiekunów w tym zakresie jest ogólna, choć wśród rodziców były osoby z wykształceniem wyższym, średnim, mające dostęp do mediów, w tym Internetu. Kwestionariusze ankiet zostały im rozdane do domu, przynosili je rodzice na drugi, czasami na kolejny dzień, więc był czas i okazja aby „doczytać” o bajkoterapii. Tak się jednak nie stało.

Kolejne pytanie zadane badanym zahaczało o problem szeroko rozumianego wychowania dziecka i wszelkich działań z tym związanych. Interesowało nas zagadnienie: czy bajka terapeutyczna zmienia zachowanie dziecka?

Tabela 3. Obserwacje dotyczące wpływu bajki terapeutycznej na wychowanie dziecka oraz stopień nasilenia, dane procentowe

	Nauczyciele	Rodzice
Po przeczytaniu bajki terapeutycznej dziecko będzie lepiej funkcjonowało w sferze wychowawczej	96	92
Po przeczytaniu bajki terapeutycznej dziecko nie będzie lepiej funkcjonowało w sferze wychowawczej	4	8
Nie wiem	0	0
Suma	100	

Deklaracje badanych wskazują na jednoznaczne odniesienie się do skuteczności bajki terapeutycznej w zachowaniach dzieci. Głos badanych jest podobny. Trochę kłóćą się te opinie z poprzednimi wynikami (Tabela 2), gdzie bardziej „poprawne” odpowiedzi składali nauczyciele, więcej obaw mieli opiekunowie.

Bajka relaksacyjna, terapeutyczna – jak wskazuje sama jej nazwa – ma przynieść małym słuchaczom odprężenie i wyciszyć ich, by potem można było ich zaktywizować. Dzięki wyobrażeni słuchaczy mogą „zobaczyć” świat „malowany” słowami oraz uczestniczyć w zdarzeniach, które są udziałem bohaterów bajki. Odnosi się do sfery poznawczej dziecka, zmierzając do wprowadzenia zmian w zachowaniach odbiorcy poprzez dostarczanie nowych wzorów reagowania i podsuwanie nowych sposobów rozwiązywania dziecięcych lęków i problemów. Treść takiej bajki może dotyczyć np. rozwoju rodziców, śmierci bliskiej osoby, choroby bliskich lub samego bohatera, różnych dysfunkcji społecznych ukazanych w bajkowym świecie itp. Bajka tego rodzaju odwołuje się do mechanizmów psychologicznych, umożliwiając

konkretyzację i racjonalizację doznawanych lęków, co pozwala znaczenie obniżyć ich poziom.

Zapytano także rodziców i nauczycieli o to, czy każdy może stosować bajkoterapię?

Tabela 4. Opinie dotyczące osoby stosującej metodę bajkoterapii, dane procentowe

Deklaracje	Nauczyciele	Rodzice
Zdecydowanie zgadzam się	60	0
Raczej się zgadzam	40	30
Nie mam zdania	0	20
Raczej się nie zgadzam	0	50
Nie zgadzam się	0	0
Suma	100	

Rodzice, dopytywani, kto ma dzieciom czytać bajki terapeutyczne wskazywali, że najlepiej te osoby, które są specjalistami, to znaczy pedagodzy, nauczyciele. Kogo wykluczili z tego grona? Najczęściej rodzzeństwo, samych rodziców jak i osoby nie związane z edukacją ich dziecka. To dziwne, bo wydawać by się mogło, iż właśnie rodzice powinni się w tej kwestii orientować, być otwartym, bo to chodzi o ich dzieci. Sami nauczyciele przyznają, że taka postawa rodziców ich nie dziwi. Wynikać to może z ich „zero-jedynkowego” podejścia do wychowania potomstwa i reagowania na problemy. Gdy one się pojawiają, to „lekarstwo” ma działać szybko, jak antybiotyk. Doceniają terapię (w pewnym zakresie), lecz odpowiedzialną za nią osobą nie jest rodzic. Był to bardzo mocno sygnat dla mnie, iż przestanie bajkoterapii, zrozumienie sensu jej stosowania, nie jest znane opiekunom.

Były też głosy wśród nauczycieli, które informowały że rodzic zajęty pracą, ale i ten co ma więcej czasu ze względu na np. brak pracy czy urlop macierzyński, w bardzo wielu przypadkach sprawy edukacji, diagnozy, terapii, zajęć pozalekcyjnych ceduje na placówkę. Z jego punktu widzenia: im dłużej dziecko przebywa w placówce - tym lepiej. Może to dziwić, bułwersować, ale i moje badania (K. Zajdel, 2016 rok) taki stan rzeczy potwierdzają. Jeżeli

już rodzic czyta bajkę dziecku wieczorem przed spaniem, to robi to szybko i nader niechętnie. Jak zatem oczekiwać, że będzie znat się i chciał stosować bajkoterapię? A przecież bajki terapeutyczne, poza wskazanymi funkcjami, im tylko właściwymi, pełnią również inne role, „standardowo” przypisywane bajkom czy baśniom. Wskazują małym odbiorcom, jak odnaleźć sens życia.

Aby podsumować moje badania, zapytano dwie grupy najstarszych dzieci w przedszkolu (N- 24) o to, za co najbardziej lubią posłuchać bajek? Jakie cechy bohaterów bajkowych preferują dzieci wedle płci?

Tabela 5. Cechy charakteru i atrybuty zewnętrzne cenione przez dzieci u bohaterów bajek, dane procentowe

	Dziewczęta	Chłopcy
nadprzyrodzone moce	2	34
odwaga	0	10
pomysłowość	0	0
kojeźność	18	0
humor	12	0
ciekawość	12	36
inne: pokonuje wrogów	0	20
inne: bo jest ładna/ładny	56	0
Suma	100	

Jak wynika z odpowiedzi przedszkolaków, większość chłopców lubi swojego bohatera za nadprzyrodzone moce. Impionuje im siła, waleczność, można rzec – męskość. Ale taki wzorzec dość często zaobserwować można w telewizji, a tę ogląda statystycznie bardzo wiele dzieci i to przez dłuższy czas. Nie można się więc dziwić, że wzorce płynące z telewizji przenosi się i na bajki czytane. Z drugiej strony, większość bajek spoza kręgu terapeutycznych, ma bohaterów obdarzonych nadnaturalną siłą i mocami. Wśród odpowiedzi: inne, ponad połowa dziewcząt podało urodę jako czynnik ułatwiający polubienie. Media lansują wzorce, więc księżniczki, Kopciuszki i inne postaci muszą spełniać pewne kano-ny, żeby móc zaimponować małym dziewczynom. Urodę, co jest zrozumiałe, nie wskazał żaden chłopiec.

Jakbym miał się w tym miejscu odnieść do tego, co powie-
działby dzieci, to mogę tylko wnioskować, że świat bajek bez ele-
mentów terapii jest zupełnie inny, aniżeli występujący w bajkach
terapeutycznych. Czy te dwa światy, podwójne wartości, przeni-
kają się? Oczywiście. Kultura masowa dominuje i tworzy pewne
wzorce. Przytoczę fragment z rozmowy z profesorem Geraldem
Hutherem:

*W naturze człowieka jest współpraca, co zostało udowodnione nauko-
wo. Rywalizowania uczy się, owszem, od wczesnego dzieciństwa.
Ale nie przychodzi mi na myśl z myśleniem „jemu gorzej, to mnie
lepiej”. W filmie obserwujemy ciekawy eksperyment z udziałem nie-
mowlaków. Sześciomiesięczne niemowlaki oglądają teatrzyk. Okręga
figura stara się wspiąć na górę. Trójkąt jej pomaga. Kwadrat – spycha
w dół. Potem dzieci mogą sobie wybrać, którą figurkę chcą się bawić.
Sto procent półroczych maluchów wybiera trójkąt – „pomocnika”.
Każdy chce się zaprzyjaźnić, czy utosił, z dobrą postacią. Po pół-
roku co pięć dziecko wybiera już złośliwy kwadrat. Pytanie: czego do-
świadczyło przez te pół roku, że ma takie obserwacje? Że czasem fajnie
kogoś zapchnąć!”*

Stąd konieczność objaśniania dziecku świata. A kiedy dziecko
nie nadąża, coś dzieje się niedobrego w rodzinie, w relacjach spo-
łecznych – wówczas pozostaje wykorzystanie bajki terapeutycz-
nej.

Bibliografia:

- Birch A., T. Malim, *Psychologia rozwojowa w zarysie. Od niemowlęc-
twa do dorosłości*, Warszawa 2001.
- Czernianin W., *Teoretyczne podstawy biblioterapii*, Wrocław 2008.
- Molicka M., *Bajkoterapia. O bajkach dzieci i nowej metodzie terapii*, Po-
znań 2002.
- Kępińska Z., *Trendy uczenia się w XXI wieku*, Warszawa 2007.
- Kłosińska T., *Dziecko wobec mediów. Działania wychowawcze*. [w:]
Rodzina. Historia i współczesność. Studium monograficzne, W. Korze-
niowska (red.), Kraków 2010.

¹¹ Rozmowa z profesorem Hutherem, „Gazeta Wyborcza”, 30 X 2014.

Przetacznikowa M., Z. Włodarski, *Psychologia wychowawcza*, Warsza-
wa 1986.

Szełga K., *Bajkoterapia, czyli jak z Guziakiem tworzyć i wykorzystywać
bajki i opowiadania w biblioterapii oraz rozwoju aktywności twórczej
dziecka w wieku przedszkolnym*, Kraków 2008.

Wnęć J., *O bajkoterapii*, „Problemy Opiekuńczo Wychowawcze”, 2004,
nr 9.

Zajdel K., *Znaczenie oceniania w przebiegu życia*, Zielona Góra 2016.
Żebrowska M., *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa
1982.

Streszczenie

Ten artykuł opisuje znaczenie bajkoterapii w życiu dziecka. Poparty
jest badaniami. Można zaobserwować, że nauczyciele doceniają znacze-
nie tej formy terapii, natomiast jest ona zupełnie niedoceniona i niezna-
na przez rodziców. Co więcej, dzieci poddane współczesnemu trendowi ko-
rzystania z mediów, bez nadzoru rodziców, poznają inne wartości, które
nieświeżą się sobą medialna papka. W momencie kryzysu, problemów, jednak
wspierać się bajkoterapią może pomóc dziecku. Tyle, że tę formę doce-
niają nauczyciele i wychowawcy, ale nie w tak dużym zakresie, jak byśmy
mogli tego oczekiwać. Rodzice zdają się w tym na opiekunów, sami są
bezradni, nie doceniają, a nawet często nie wiedzą, czym tak naprawdę
jest bajkoterapia.

Trzeba by pomyśleć o jakiejś formie poinformowania ich o tym, może
za pomocą ... bajkoterapii?

Słowa kluczowe: terapia poprzez bajkę, dziecko przedszkolne, wspo-
maganie dziecka

Abstract

This article describes the importance of fairy Tales therapy for chil-
dren is backed by research. It can be observed that teachers recognize
the importance of this form of therapy, but it is quite unappreciated and
unknown parents. What's more, children subjected to the modern trend
of media, without parental supervision, learn other values that carries
Media mush. In a moment of crisis, problems, however, support the baj-
koterapii can help your child. It's just that this form appreciate teachers
and educators, but not to such a great extent as we could have expected.

Keywords: therapy through a Fairy tale, child preschool, child support